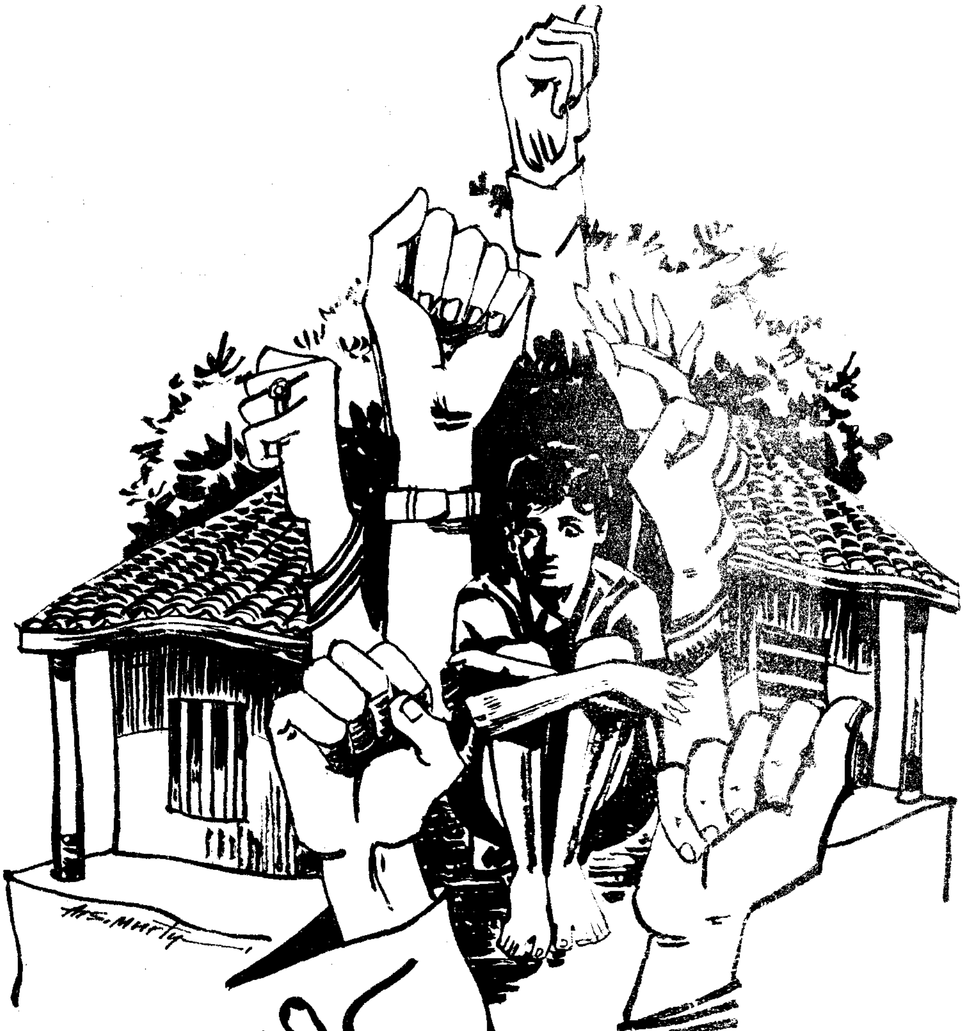

చేతులు

వి. వి. రమణమూర్తి

ఎంతటి శక్తిగల చేతులు!

చేతులెత్తి ఒక ప్రభుత్వాన్ని దించవచ్చును; రాజ్యాంగాన్ని మార్చవచ్చును.

ఆపరేషను టేబిల్‌పైనున్న రోగి చావు బ్రతుకులు ఆధారపడడం — వర్తమ చేతులపైన.

గాలిలో ఎగిరే విమానాలు, నీటిమీద ప్రయాణం చేసే స్టీమర్లు, నీటిలోపల దూసుకుపోగలిగిన జలాంతర్గాములు, భూమిమీద పరుగులెత్తే రైళ్ళు, కార్లు, ఒక తాజ్‌మహల్, ఒక మోనాలిసా — అన్నీ చేతులమీదుగా సృష్టింపబడినవే.

అంతటి శక్తిగల చేతులను మేధతో ముడి పెట్టుకుని మానవుడు ప్రకృతిని మలుచుకోవడానికి, అధిగమించడానికి సృష్ట్యాదినుండి ప్రయత్నిస్తున్నాడు.

ఎప్పుడో లక్షలాది సంవత్సరాలకు పూర్వం ఆదిమానవుని కర్కశమైన చేతులు జంతువులను, మనుషులను చంపడానికి ఉపయోగపడేవి. అక్కడి నుండి, ఆ దశ నుండి మన ప్రయాణం ప్రారంభమయింది.

మానవుడు చాలా పురోగమించాడంటాం. చేతులలోని కర్కశత్వం చాలా వరకు పోయిందంటాం. ఎన్నో ఉదాహరణలు చూపిస్తాం. చంద్రమండలం లోనికి వెళ్ళాడంటాం. భూగర్భం లోనికి దొలుచుకుపోతూ నిక్షిప్తమైన ఖనిజములను బయటికి తీశాడంటాం. ఇవన్నీ మానవుడు సాధించిన ఘనవిజయాలుగా సగర్వంగా చెప్పుకుని మురిసిపోతుంటాం.

కావచ్చు. కాని, ఎంతటి హీనమైన చేతులు!

ఇవన్నీ కాక, మానవుని పురోగమనానికి గుర్తుంటూ ఏదైనా ఉందా అని అడిగితే సమాధానం— చేతులని.

నందనోద్యానాన్ని వినా కోసం సృష్టించాను. దీనిలో హాయిగా ద్యూయెట్లు పాడుకొంటూ చీకూ, చింతా లేకుండా బ్రతకండి. ఫలానా చెట్టునుండి ఫలానా పండును మాత్రం కోసి తినకండి అని ప్రభువు ఆదేశించాడు.

ఆ చెట్టునుండే, ఆ ఫలాన్నే కోసి తినిపించిన చేతులు — ఒకే రక్తాన్ని పంచుకుని తనతోపాటే పుట్టిన స్వంత సోదరుని చంపగలిగిన కెయిన్ చేతులు— భస్మాసుర హస్తాలు — పురాణ కాలం నాటివి, ఇప్పటివి.

ఆందోళనలలో తగలబడే రైళ్ళు, బస్సులు, భస్మీపటలమయ్యే భవనాలు— ఏటినే ఉదాహరణలుగా తీసుకోవాలా అని అడుగుతారు.

కాదు.

కొంతమందికి నీళ్ళంటే అమితమైన భయం. మరి కొందరికి ఎత్తయిన ప్రదేశాలంటే భయం.

నాకు మాత్రం చేతుల్ని చూస్తే వెర్రి భయం. ఆ విధంగా భయపడిన రాత్రి నాకు కలలో కనిపించేవి చేతులే.

గుంపులు గుంపులుగా చేతులు, రకరకాల చేతులు, రిస్టువాచీల చేతులు, ఉంగరాల వేళ్ళ చేతులు, రబ్బరుగాజుల *చేతులు, బంగారుగాజుల చేతులు. నింగి* వైపు వేళ్ళు చేపుతూ ఎత్తబడిన చేతులు. నాలుగయినా సరే, అయిదయినా సరే. రెండు రెళ్ళు దాటితే చాలు, నాకు మాత్రం లక్షల కొలది చేతులు కళ్ళ ముందు పైశాచికనృత్యం చేస్తున్నట్లనిపిస్తుంది. అందుకే నాకు సమూహంగా ఎత్తబడిన చేతుల్ని చూస్తే అమితమైన భయం.

* ● *

అప్పట్లో— మూడు దశాబ్దాల కిందటి సంగతి — గ్రామసీమ లింకా పురోగమించని రోజులు. నాయకుల దృష్టి స్వాతంత్ర్య సముపార్జన నుండి గ్రామసీమల వైపు మళ్ళని రోజులు.

పంచాయతీ రాజ్యం లేదు. దా[illegible] నీడలో నుండే ఇప్పటి గ్రామరా[illegible] లేవు.

గ్రామ పురోభివృద్ధికి పథకాలు లేవు, బ్యాంకులు లేవు.

పూట తిండికి తికానా లేని సాధారణ గ్రామవాసినిగాని, సంవత్సరానికి ఆరు నెలలు పనిపాట్లు లేక శతాబ్దాల [illegible] కొట్టుకుంటున్న సాధారణ రైతును గాని 'నీ నిత్యావసరా లేమి' [illegible] ప్రశ్నిస్తే ఏ సమాధానమైనా చెప్పగాడు గాని, విద్యుత్తు గురించి మాత్రం గి[illegible] పెట్టడు. వారి అవసరాలతోగాని, ఇష్టాయిష్టాలతోగాని పథకాలకు ప్రమేయం లేదు. తిండిగింజలు, పనిపాట్లు సంగ[illegible]

తరవాత మాట్లాడం. ముందుగా [illegible] విద్యుత్తుతో జిగేల్మనిపించాలని ప్రభుత్వానికి తోచింది. కార్యసాధనకు ప్రారంభించింది. [illegible]లో రిజర్వాయరు లోని [illegible] మిల్లీవాటర్లు తగ్గిస్తే [illegible] విద్యుత్తు కోత. పరిశ్రమలకు కోత, [illegible] కోత, నగరాలకు కోత, ఇళ్ళకు కోత. [illegible] మధ్యలో [illegible]మాలకు విద్యుత్తు సరఫరా [illegible]న్నామని [illegible] కోత.

[illegible] విద్యుద్దీపాలు గ్రామాల[illegible] రోజులు.

[illegible], అభిమాన సంఘాలు, [illegible] కొట్టుకోవడాలు — అవన్నీ అప్పట్లో లేవు.

[illegible] స్వల్పం.

[illegible], మనిషికీ మనిషికీ మధ్య

అభిమానం, గౌరవం, పల్లెసీమలకు విశిష్టమైన ప్రజల అమాయకత్వం.

కోనేట్లో ఈత, తాటితోపులు, మామిడి తోటల వెంబడి షికార్లు కొట్టే బాధ్యతలు లేని చిన్నారి వయస్సది.

రామరాజ్యం లాంటి దేవో సృష్టిస్తామని మైకులు బద్దలయేటట్లు గొంతులు చించుకుని ఎవరూ వాగ్దానాలు చెయ్యలేదు.

రామరాజ్యం కాదది.

కాకపోతే నేమి?

వేసవి రాత్రులలో పల్లెలలో ఆరు బయట మంచాలు వేసుకుని, తలుపులకు గొళ్ళెమైనా పెట్టకుండా, గుండెలపై చేయి వేసుకుని హాయిగా, నిశ్చింతగా నిద్ర పోగలిగిన రోజులవి.

జీతాలు పుచ్చుకుని దొరలు దొంగలుగా మారినంత ప్రగతి అప్పట్లో లేదు.

ఏటా గడపకొక చీర, చాపు, అయిదు కుంచాల ధాన్యంతో సంతుష్టి చెందిన దొంగలు, దొరలల్లే ఊరిని వేయి కళ్ళతో కాపాడుతుండే రోజులు.

అలాంటి వేసవి రాత్రులలో ఒక రాత్రి.

మా వాళ్ళు, జ్ఞాతులైన పక్కింటి వారు వీథిలో మంచాలు వేసుకుని పిచ్చాపాటీ మాట్లాడుకునే వేళ.

'పిన్నీ' అంటే 'పిన్నీ' అని, 'వదినా' అంటే 'వదినా' అని, 'మామయ్యా' అంటే 'మామయ్యా' అనుకుని ఘటాటు రాసుకుని తిరిగే రెండు కుటుంబాలు. ఎంతో సన్నిహితత్వంతో కలిసిపోయిన రెండు కుటుంబాలు.

మధ్య అడ్డుగోడలు లేని రెండు పల్లె కొంపలు.

మనిషికీ, మనిషికీ మధ్య అడ్డుగోడలు లేని అప్పటి గ్రామ వాతావరణం.

ఆ ఇంట్లో నాకు కావలసిన వాడు రామం. నా వయస్సు వాడే. నాకు కోనేట్లో ఈత నేర్పిన గురువు. ఈత కొట్టడం రాక నీటిలో గుటకలు వేస్తున్న సమయంలో నన్ను ఒడ్డుకు చేర్చి రక్షించిన ప్రాణదాత.

కత్తి మొలకు తగుల్చుకుని తాటి చెట్టు మీదికి సునాయాసంగా ఎగబాకి తాటికాయలను కొట్టి ఇచ్చేవాడు. తోటలలోనుండి ఏరి కోరి దొంగతనంగా కోసి తెచ్చిన మామిడికాయలను, ఇంట్లో నుండి దొంగతనంగా తెచ్చిన ఉప్పు, కారంలో అద్దించి నా చేత తినిపించే వాడు.

కాలచక్ర మక్కడే స్తంభిస్తే బాగుండేదని ఆ తాటితోపులలోను, మామిడి తోటలలోను చిలక్కొట్లను ఏరుకుంటూ రామం సమక్షంలో గడిపిన సాయంకాలాలు జ్ఞాపకం వచ్చినప్పుడల్లా అనిపిస్తుంది.

వాడికి నేను ప్రాణం. నాకు వాడు ప్రాణం.

అలాంటి రెండు ప్రాణాలు ఆ సాయంకాలం ఇండియన్ క్రికెట్ ఆడుతూ పోట్లాడుకున్నాయి.

తిట్టుకున్నాము. రక్కుకున్నాము. జుత్తులు పట్టుకున్నాము. బలాబలాలు తేల్చుకుందామని కుస్తీలు పట్టి, బట్టలు మాపుకుని, ఒళ్ళు హూనం చేసుకున్నాము. అప్పటికీ కసి తీరక 'పోరా, వెధవా' అంటే 'పోరా, వెధవా' అనుకొని చీకటి పడేసరికి ఇళ్ళు చేరుకున్నాము.

రాత్రి ఆరుబయట మంచాలు వేసుకుని తీరికగా లోకాభిరామాయణం మాట్లాడుకుంటున్న పెద్దల ఆకస్మికంగా గొంతులు పెద్దవి చేశారు. తరవాత మంచాల మీద లేచి కూర్చున్నారు. గొంతులు ఇంకా బాగా పెద్దవయాయి. చివరకు అందరూ మంచాల మీదనుండి లేచారు.

కారణం నాకు తెలుసు. ఆ సాయంకాలం రామానికీ, నాకూ మధ్య జరిగిన రామరమణ సంగ్రామం సంగతి ఎలాగో పెద్దల చెవిలో పడిందన్న మాట.

అప్పటివరకు భుజాలు రాసుకుని తిరిగే రెండిళ్ళలోని పెద్దలు ఉద్రేకాలతోను, పంతాలతోను వాదనకు దిగారు. అది చినికి చినికి గాలివాన అయింది.

మాటలు. కాట్లు పట్లు, కోపాలు, పొట్లాటలు.

శాపనార్థాలు, ఎత్తిపొడుపులు.

అయ్యాల రాక వాటినుండి రెండు కుటుంబాల గుట్టూ మట్టూ, పేరూ ప్రతిష్ఠ, వంశచరిత్ర, వారసత్వాలూ కూలంకషంగా చర్చించబడి కడిగి వేయబడ్డాయి.

నోరు జారనేకూడదు. మొదట మాట జారిన తరవాత మాటలకు అడ్డూ అంతరాయం ఉండదు.

ఇష్టం వచ్చినట్లు తిట్టుకున్నారు.

ఇష్టం వచ్చినట్లు వాదించుకున్నారు.

అస్త్ర ప్రయోగమే కాని, ఉపసంహారం తెలియని మనుషులు.

గుర్తున్నంత వరకు అస్త్రాలన్నిటిని ప్రయోగించారు. అమ్ముల పొదులు ఖాళీ అయాయి. నోళ్ళు అలిసిపోయాయి.

కాని, ఆక్రోశాలు తగ్గలేదు.

చేతులు మీదకు లేచాయి.

ఆకాశం వైపు లేచాయి.

రకరకాల చేతులు.

గాలిలో వింత వింత విన్యాసాలు చేస్తున్న చేతులు.

ఎన్ని చేతులో!

హరికేను లాంతర్ల వెలుగులో మసక మసకగా కనిపిస్తున్న దృశ్యానికి నేను భయంతో కళ్ళు మూసుకున్నాను. కాని, మూసుకున్న కళ్ళలో కూడా అవే చేతులు

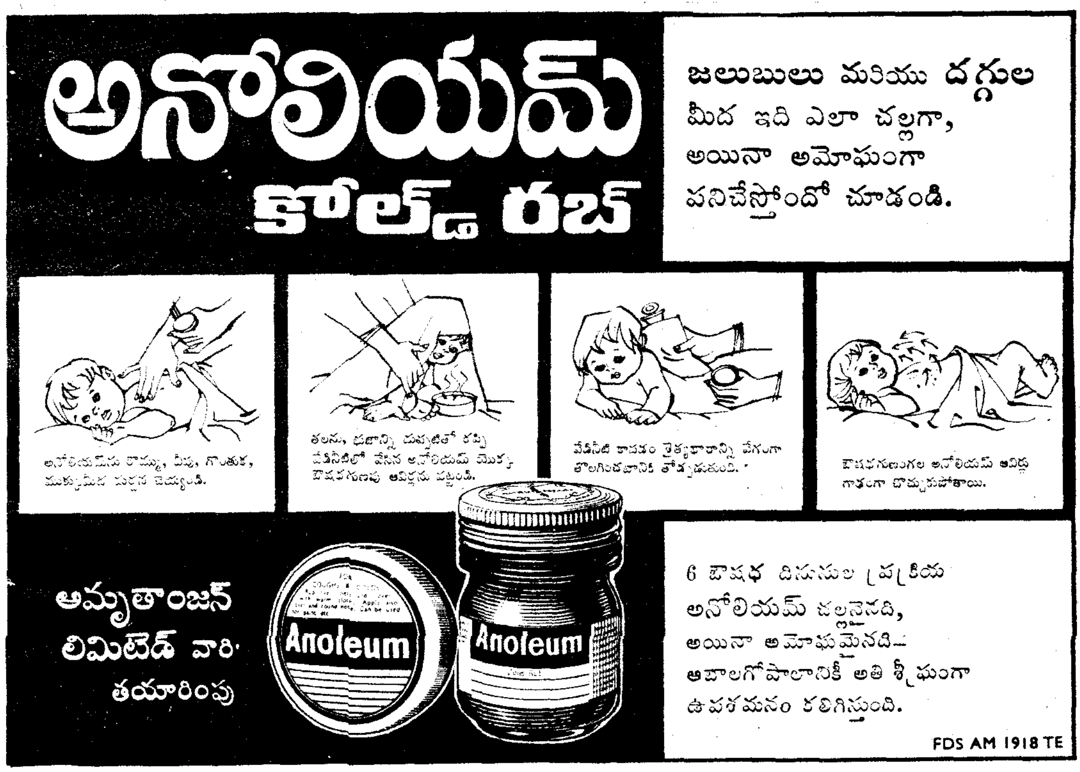

వాడు కనిపించేసరికి వెర్రి భయం పట్టుకుంది.

మరునాటికి రెండిళ్ల మధ్య తాటి తడికల దడి అవతరించింది.

మరునాటినుండి వచ్చేళ్ల, కూరల బుట్టలు ఆగిపోయింది. పెద్దలుమాట్లాడుకోవడం మానివేశారు. ఆ ఇంటిమీద గాలి ఈ ఇంటిమీదకు వాలకుండా కట్టుదిట్టాలు చేశారు.

తెల్లవారేసరికి రామం, నేనూకూడా ముందు రోజు సాయంకాలాన్ని పూర్తిగా మరచిపోయాం. విధించబడిన ఆంక్షలతో కలుసుకోవడం రహస్యంగా జరగాలి. పూర్తి విరుద్ధమైన మా కలయిక రెండిళ్లలో ఎవరి కంటనయినా పడిందా — ఆ రోజు నాకు మా ఇంట్లోను, వాడికి వాళ్ల ఇంట్లోను దరువులు పడేవి.

ముప్పై ఏళ్ళ క్రితం జరిగిన సంఘటనది. రామం ఇప్పుడెక్కడున్నాడో, ఏం చేస్తున్నాడో నాకు తెలియదు. కాని, ఆ సాయంకాలం మా మధ్య జరిగిన చిన్న సైజు యుద్ధం, దాని సాకుగా తీసుకుని ఆ రాత్రి పెద్దలు జరిపిన పెద్ద సైజు యుద్ధం, మరునాటి నుండి ఉభయ కుటుంబాలు వ్యవహరించిన తీరు గుర్తుకు వచ్చినప్పుడల్లా నాకనిపిస్తూంటుంది— 'ఛా! ఏం పెద్దవాళ్ళు!' అని.

కాని, ఆ రాత్రి హరికేనులాంతర్ల వెలుగులో మసక మసకగా నాకు కనిపించిన ఎత్తబడిన చేతులు జీవితాంతం నన్ను వెంటాడుతూనే ఉన్నాయి.

* *

జీవిస్తున్నదొక లోకం. జీవించే స్వప్న లోకం వేరొకటి. వర్తమానంతో రాజీ పడలేక, తోరణాల వంటి జీవిత సమస్యల తాకిడి తట్టుకోలేక, మూడు గంటల పాటు విసుగెత్తిన ఈ నిజ జీవితం నుండి మానసికంగా పారిపోదామనుకునే పలాయనవాదులు ఎగిరే తివాసీల మధ్య, రాజకుమారుని సాహస కృత్యాల మధ్య జీవించడానికి ప్రయత్నిస్తారు.

జానపదం కావచ్చు. పౌరాణికం కావచ్చు. పల్లెటూరి బడిపంతులు కూతురు రెండు వందల రూపాయలు ఖరీదు చేసే ఉల్లిపొర నైలెక్సు చీర కట్టుకున్న సాంఘికం కావచ్చు. ఏదయినా ఫరవాలేదు. అది తెలుగు సినిమా అయితే చాలు.

ప్రజలు విరగబడి చూస్తారు.

మూడేళ్లకో, నాలుగేళ్లకో తెలుగు భూమిలో అడుగు పెట్టే ప్రవాసాంధ్రుల సంగతి ఇంకా అన్యాయం. సరిహద్దు దాటిన దగ్గరినుండి సినిమా పోస్టర్లనే వెతుకుతారు. ఎప్పుడు ఇల్లు చేరుతామా, ఎప్పుడు తెలుగు సినిమా చూస్తామా అని అయిదు వందల మైళ్ల నుండి మానసికంగా తయారౌతూ ఉంటారు.

ప్రకృతి చిత్రం ఫోటో— ఎ. కామేశ్వరరావు (హైదరాబాదు)

చూడక, తెలుగు సినిమాలకు మొహం వాచిపోయి ఉంటారు ప్రవాసులు.

రోజూ చూస్తూ, తెలుగు సినిమాలకు మొహం వాచిపోయి ఉంటారు స్థానికులు.

చూడక మొహం వాచిపోయిన ప్రవాసులకు ప్రతినిధులుగా మా దంపతులం, రోజూ చూస్తూకూడా మొహం వాచిపోయిన పట్నంలోని నాగరికులం ఒక సాయంకాలం సినిమాహాలు వద్ద మొదటి రోజున మొదటి ఆటకు కాచుకు నిలుచున్నాము.

ఆంజనేయుని తోకలాగ పెరిగిపోతున్న క్యూ. శ్రీమతిని దూరంగా నిలబెట్టి ఆ సరళరేఖావ్యూహంలోనికి దూరాను.

క్యూలో నిలబడ్డ ప్రతి మనిషికి అంగరక్షకుల వలె ఈ పక్కా, ఆ పక్కా ఇద్దరు మనుషులు. మొత్తం మూడు క్యూలు. ఒక కిటికీ, మూడు క్యూలు.

కిటికీ తెరవబడింది.

అంతే— బెడ్లామ్.

వెనకనుండి తోపుడు. ముందు నుండి తోపుడు. పక్కలనుండి తోపుడు. తరంగాలుగా తోపుళ్ళు.

పెద్ద కెరటం వెనకనుండి వచ్చి పడింది. దానితోపాటే, గాలిలో తేలుతూ ముందుకు కొట్టుకు పోయాను. వెంటనే పాదాలు తొక్కుతూ, కాళ్ళు తొక్కించుకుని వెనకకు కొట్టుకొచ్చే కెరటః ప్రవాహ వేగంలో పడ్డాను.

నియమబద్ధంగా నిలబడిన మనుషుల ముహూర్త మాత్రకాలంలో నియమాలకు స్వస్తి చెప్పారు. ముందున్న వారందరి తోసుకుని ఏదో విధంగా కిటికీ దగ్గరకు చేరి టికెట్టు సంపాదించి విజయం సాధించి మొదటి రోజున మొదటి ఆటను చూడామనే ప్రతి వాడి తాపత్రయం.

వెనకనుండి ముందుకు అమిత వేగంతో పోతున్న ప్రవాహం. అంతకు రెట్టింపు వేగంతో వెనకకు కొట్టుకు వస్తున్న ప్రవాహం. మధ్య మధ్య పక్కల నుండి ప్రవాహాలు.

ఆ ప్రవాహాల మధ్యలో చిక్కుకొని ఉక్కిరి బిక్కిరయాను.

కాళ్లకు భూమి అందలేదు. గాలిలో తేలిపోతూ కిటికీ వైపు చూశాను. టికెట్లమ్మే కిటికీ ఎన్నో యోజనాల దూరంలో ఉందనిపించింది. దానికి ఎదురుగా వందల కొలది చేతులు.

రకరకాల చేతులు.

ఎత్తబడిన చేతులు.

కాళ్లు భూమిమీద లేవు కాబట్టి, కాళ్ళు వణకలేదు. కాని, గాలిలో సర్కసు ఫీట్లు చేస్తున్న శరీరం ఆమూలాగ్రం వణకడం ప్రారంభించింది.

ఏదో విధంగా బయట పడాలి. పద్మవ్యూహంలో చిక్కుకున్న అభిమన్యుడు జ్ఞాపకం వచ్చాడు. నాకుకూడా ఆ స్థితే పట్టేటట్టుందని ఆలోచన వచ్చేసరికి భయం మరింత హెచ్చయింది.

లోపలకు వెళ్లడమే తెలుసును గాని, బయటకు రావడం నా చేతులలో లేదు.

చివరకు, ఎట్టకేలకు, ప్రవాహంలో పడి కొట్టుకుంటూ, మూడు నాలుగు తోపులతో అంతకుమించిన తాపులతో బట్టలు నలిగి, ఒళ్ళు హూనమయి ఒడ్డున పడ్డాను. శరీరమంతా ఏకాండిగానే ఉంది.

సినిమా 'కృష్ణార్జునయుద్ధం'.

టికెట్లకు జరుగుతున్నది దాని బాబు లాంటి యుద్ధం. అనుభవం, పట్టుదల, ఒంటిపుష్టి ఆయుధాలుగా ఉన్నవారు ఈ యుద్ధంలో గెలుస్తారు.

అవి లేని నేను ఓడిపోయాను— చిత్తుగా.

ఇరవై ఏళ్ల తరవాత మరోసారి గొణుక్కోవాలని వచ్చింది— 'ఛా! ఏం మనుషులు!' అని.

కాని, వీరంతా పట్నవాసపు నాగరికులు.

ప్రాణం కుదుటపడిన తరవాత అన్ని కిటికీల వైపు పరిశీలనగా చూశాను. వణికిపోయాను.

వేలాది చేతులు. ఎత్తబడిన చేతులు. ఊగుతున్నాయి..

ఒకటే దృశ్యం. ఒకటే గోల.

అక్కడ నిలబడడానికి ధైర్యం లేకపోయింది.

యుద్ధంలో ఓడిపోయి ఇంటికి
వచ్చిన మొగుణ్ణి చానమ అందిట:
'...కు వచ్చితివనచో,
నారీ నీను మగతనంపు నాయకు
లెందున్?
ముగురాడు వారల మెచ్చితివి,
. . . . . .'

ఖడ్గ తిక్కనను అతని సతీమణి క్షమించ లేదు. రోజులు మారాయి. ఇప్పుడు కత్తులు పట్టుకుని తెలుగు మగాడు యుద్ధం చేయవలసిన అవసరం లేదు. కాని, తెలుగు సినిమా మొదటి రోజున మొదటాటకు హీరోలాగ పోజు పెట్టి పరివారసమేతంగా బయలుదేరి, టికెట్లు కొనలేక ఇంటిదారి పట్టిన మొగుణ్ణి ఏ తెలుగు స్త్రీకూడా క్షమించదు.

ఉస్సురంటూ ఇంటిదారి పట్టాం. చానమలాగ కందపద్యంలో వీరరసావతరణ ప్రాభవాన్ని చూపలేదు గాని, శ్రీమతి ఒక్క చూపులో అదే భావాన్ని వ్యక్తం చేసింది.

కాని, ఖడ్గ తిక్కన వలె గిరున వెనకకు వెళ్ళి చరున కత్తి దూసి ప్రాణాలర్పించుకునే పాటి వీర సాహసం కాని, మూర్ఖత్వం కాని నాకు లేదు.

వెనకకు వెళ్ళడమే? !

ఆ దృశ్యం జ్ఞాపకం వస్తేనే ఇప్పటికీ కూడా గుండెలు జోరుగా కొట్టుకుని కళ్ళు చీకట్లు కమ్ముతాయి.

అప్పుడే కాదు, తిరిగి ఎప్పుడూకూడా నేను అటువంటి దుస్సాహసానికి ఒడిగట్ట లేదు.

మూడు దశాబ్దాల క్రితం, చిన్నారి పసుత వయస్సులో చేతుల్ని చూసి జడుసుకునే నా వైరిభయానికి అంకురార్పణ జరిగింది. దశాబ్దం క్రితం 'కృష్ణార్జున యుద్ధం'లో ఆ బీజం మొలకలెత్తింది. ఇప్పుడది మహావృక్షమై నిలదొక్కుకుంది.

• • •

భూమిమీద తిరుగాడిన వ్యక్తిని, ఆకాశానికెత్తి దేవుడుగా మార్చి, తిరిగి సంవత్సరాని కొకసారి ఆ దేవుణ్ణి భూమిమీదకు బలవంతంగా రప్పించి శ్రీవారి కళ్యాణం, పట్టాభిషేకం జరిపించి, తద్వారా టూకీగా తరిద్దామనుకున్నారు భక్తసమాజంలోని భక్తులు.

మతము, భక్తి, నమ్మకాలు వ్యక్తిగత విషయాల్లు. వాటిని చాటడం కోసం దండోరాలు అనవసరం, ప్రదర్శనలు శుద్ధ దండుగ; కాని. . .

చందాలెత్తారు.

పెద్ద పెండాలు వేయించారు.

విద్యుద్దీపాల వెలుగులో నిలువెత్తు

శ్రీ గీతా నృత్య కళా మందిర్ వ్యవస్థాపకుడు నాట్యాచార్య శ్రీ డి. వై. సంపత్‌కుమార్ బెర్లిన్‌లో జరుగనున్న పదవ ప్రపంచ యువజన విద్యార్థి ఉత్సవాలలో 'ఆంధ్ర జాలరి' నృత్య ప్రదర్శన ఇవ్వడానికి విజయనగరంనుంచి బయలుదేరి వెళ్ళారు. శ్రీ సంపత్కుమార్ బృందం తాష్కెంట్, మాస్కో, బెర్లిన్‌లలో ప్రదర్శన లిస్తుంది.

సీతారాముల విగ్రహాలు ధగధగ మెరిసి పోతున్నాయి.

పట్టాభిషేకం జరుగుతూంది.

కాదు.

జరిపిస్తున్నారు.

పురోహితుల వారికి దేవుని పట్టాభిషేకం కన్న మైకు ముఖ్యం. మైకులో నుండి మంత్రాలను వినిపిస్తూ, మైక్ పని చేయనప్పుడు తకీమని ఆపేస్తున్నారు.

ఆరుబయట సువిశాలమైన మైదానంలో వేయబడిన పెండాలులో జరుగుతూంది పట్టాభిషేకం.

అనేక రకాల ప్రేక్షకులు.

కార్లు, స్కూటర్లు, రిక్షాలపై వచ్చిన వారు, పాదచారులు.

వేసవి ఉక్కను ఇళ్ళలో భరించలేక, చల్లగాలిలో హాయిగా తిరుగుదామని వచ్చిన వారు, కన్యాన్వేషులు, కార్యాన్వేషులు పాదరక్షాన్వేషులు.

వయస్సు మళ్ళినవారు, మళ్ళని వారు — ఆడా మగా, పెద్దా పిన్నా.

అనేకులు , అక్కడ గుమిగూడారు.

పట్టాభిషేకం పూర్తి కావస్తూంది.

పిల్లలు కూర్చున్న వైపునుండి ముందుగా అలజడి ప్రారంభమయింది. వారంతా గోల చేస్తూ లేచి నిలుచునేసరికి పెద్దలు కోప్పడ్డారు. కాని, పిల్లలు తగ్గలేదు.

అదొక అంటువ్యాధి లాంటిది.

క్షణాల్లో స్త్రీలవైపు నుండి, పురుషుల వైపునుండికూడా అలజడి ప్రారంభమయి అంతా లేచి నిలుచున్నారు.

కూర్చున్న ముందు వరుస వారు లేచి నిలబడేసరికి, వెనక నిలబడిన వారంతా ముందుకు జరగడం ప్రారంభించారు.

పట్టాభిషేకం పూర్తి కాలేదు.

గోల హెచ్చయింది. వాతావరణాన్ని పసిగట్టిన సనిమ్మలవారు తతంగాన్ని ఏదో విధంగా ముగిద్దామని రాకెట్ స్పీడు నందుకునేటందుకు తంటాలు పడుతున్నారు.

కోలాహలం ఎక్కువయింది.

ఒక్కసారి అన్ని వైపులనుండి చేతులు మీదకు లేచాయి.

చేతులు, చేతులు.

మీదకు ఎత్తబడిన చేతులు.

గుంపులు గుంపులుగా చేతులు.

రిస్టువాచీల చేతులు.

బంగారు గాజుల చేతులు.

రకరకాల చేతులు గాలిలో వింత వింత విన్యాసాలు చెయ్యడం ప్రారంభించాయి. చక్రవ్యూహం వంటి ఆ చేతులను తప్పించుకుంటూ వాటికి అందీ అందనట్లు పైపైనే పరిభ్రమిస్తూంది ప్రసాదాల బుట్ట.

శత్రువుల ధాటి ఎక్కువయేసరికి బుట్ట బాగా పైకి లేచింది.

ఇండియన్ రోప్ ట్రిక్‌లో లాగ పైపైకి లేస్తున్న చుట్టుముట్టిన చేతులతో బాటు, బుట్టకూడా పైపైకి లేవడం ప్రారంభించింది.

అది విద్యాధికులైన, సుశిక్షితులైన ఉద్యోగుల భక్తకూటం. అక్కడ గుమికూడిన వారంతా ఉద్యోగులు, వారి కుటుంబాలే.

ప్రసాద మందదేమోనని వారి భయం. అందుకే పట్టాభిషేకం సంగతి మరిచిపోయి ప్రసాదాన్వేషణలో పడ్డారు.

ఇదంతా సెకండ్లలో జరిగింది.

ఇది మూడవసారి నే నలాంటి దృశ్యాన్ని చూడడం.

వైరిభయంతో వెనకకు తిరిగి చూడకుండా పరుగెత్తాను.

నా దృష్టి దోషమో, మనస్సు చేసిన గారడీయో తెలియదు గాని, నాకు కొన్ని గజాలు ముందుగా నీలమేఘశ్యాముడు పరివార సమేతంగా పారిపోతున్నట్లనిపించింది.

ఎవరి భయాలు వారివి. దేవుడయితే మట్టుకు గంగవెరులెత్తిస్తున్న సమూహాన్ని చూస్తే భయపడకూడదని ఎక్కడుంది?

పల్లెసీమలలోని అమాయిక ప్రజలు, పట్నవాసంలోని నాగరికులు, సుశిక్షితులైన ఉద్యోగులు.

ఎవరయితేనేమి?

ముప్పై ఏళ్ళ క్రితం.

పదేళ్ళ క్రితం.

మొన్న మొన్నటి సంగతి.

ఎప్పుడయితేనేమి?

పిల్లల దెబ్బలాట, సినిమా టికెట్లు, ప్రసాదాల బుట్ట.

దేనికయితేనేమి?

పోటీపడి కొట్లాడుకున్నారు.

మనిషి, మనిషి ఏర్పరుచుకున్న కట్టుబాట్లు, నియమాలు అన్నీ తన దాకా వచ్చేవరకే. నియమాల ముసుగులు ఆ క్షణంలో తపీమని జారిపోయి, ఆదిమానవుడు అప్పుడప్పుడు తొంగి చూడడానికి ప్రయత్నిస్తుంటాడు.

చేతులు. మనిషి మానసిక వికాసానికి, పురోగమనానికి చేతులు చిహ్నమని అందుకే నే నంటాను. ★